

Podplukovník Ing. Miroslav Martiňák,
plukovník gšt. Ing. Milan Kuřeš

JAKOU MÍT ARMÁDU ČESKÉ REPUBLIKY?

Bezpečnostní politika, jako nedílná součást celkové zahraniční a vnitřní politiky státu, je jedním ze základních prvků jeho suverenity, svrchovanosti a územní celistvosti. Jejím obsahem je široký soubor politických, ekonomických, vojenských, organizačních a jiných opatření v oblasti ochrany a obrany států, občanů a jejich materiálních a duchovních hodnot před negativními jevy z vnějšku a uvnitř státu. Tato opatření jsou realizována jednotlivými subjekty, politickými, ekonomickými orgány a institucemi, ale především ozbrojenými silami státu, které musí být ve svém souhrnu hlavním garantem naší bezpečnosti.

Možná ohrožení našeho státu představují celou škálu více či méně pravděpodobných vojenských a nevojenských konfliktů, událostí a jevů různé intenzity, z hlediska zainteresovaných sil, prostředků, forem a metod činnosti, a různého charakteru co do rozsahu (lokální, regionální, globální aj.) a délky trvání (krátkodobé, dlouhodobé apod.), přičemž nevojenská ohrožení se v současné době jeví jako aktuálnější a pravděpodobnější než ohrožení vojenská.

Vzhledem k ekonomickým možnostem státu je zřejmé, že restriktivní rozpočtová politika státu bude hledat zdroje úspor především v těch složkách ozbrojených sil, které jsou určeny pouze k řešení vojenských konfliktů a ne v ozbrojených silách, které mají zajistit bezpečnost státu, občanů a jejich majetku v případě nevojenských ohrožení a v podmínkách vzrůstající kriminality a terorismu. A proto z důvodů ekonomických bude nutné v oblasti bezpečnostní politiky prosazovat princip **přiměřené víceúčelovosti** jednotlivých složek ozbrojených sil, aby byly využitelné v různých předvídatelných a nepředvídatelných situacích vojenských a nevojenských ohrožení.

Co se týká armády, je možné konstatovat, že se její místo a úloha oproti minulosti zásadně mění. V souladu s celkovou tendencí snižování počtů armád a výdajů na zbrojení lze tedy reálně počítat s tím, že naše armáda bude vskutku "malá", tak jak je to v některých jiných obdobně "významných" státech Evropy. Tato armáda by pak měla být v takové struktuře a stavu připravenosti, aby byla schopna se **podílet na:**

- řešení různých druhů nevojenských ohrožení a podle potřeb na těch bezpečnostních úkolech uvnitř státu, na které civilní bezpečnostní složky nestačí

(např. zvýšená kriminalita, terorismus, vzpoury ve věznicích, udržování pořádku, migrace obyvatelstva, záchranná služba, dopravněpořádková služba),

- demonstrací odhodlání státu bránit se proti jakémukoli druhu agrese v součinnosti s ostatními ozbrojenými silami a vším obyvatelstvem,

- řešení nejpravděpodobnějších variant vojenských ohrožení státu - lokálních, případně regionálních konfliktů nižší intenzity,

- vytváření podmínek pro jiné (politické, ekonomické, spojenecké) způsoby řešení konfliktů vyšší intenzity a rozsáhlejšího charakteru.

Můžeme si dovolit jen takovou armádu, na kterou máme prostředky, přičemž je nutno maximálně využít to, co má armáda k dispozici dnes (velitelský sbor, objekty, bojovou techniku, zbraně atd.) a co je efektivní dále využívat. V přezbrojování novými prostředky se neukvapovat, sledovat vzdálenější horizonty, zvolené priority a ekonomické možnosti nejen výroby, nákupu, ale i jejich provozu, údržby a výcviku. Tím chceme zvýraznit fakt, že je nereálné uvažovat o výstavbě armády, která by byla schopna i po mobilizaci ubránit suverenitu státu v jakémkoli konfliktu (tedy i nějakém globálním). Armádu je nutno chápat jako jeden z ozbrojených subjektů a nástrojů bezpečnostní politiky státu k zajištění jeho bezpečnosti před vnějším ohrožením, ale i ve státě samotném. V tomto vidíme změnu místa a úlohy armády v porovnání s minulostí.

JAKÉ ÚKOLY BY ARMÁDA MOHLA PLNIT?

a) v míru a při nevojenských ohroženích:

- připravovat velitele, štáby a vojska (včetně záloh) k vedení bojové činnosti v různých variantách vojenských ohrožení, k činnosti při nevojenských ohroženích a k realizaci opatření přijímaných k odvrácení války a udržovat zbraně, techniku a materiál v bojeschopném stavu,

- střežit důležité vojenské a civilní objekty,

- podílet se na plnění úkolů v zahraničí, a to v souladu s uzavřenými smlouvami a Chartou OSN,

- podílet se v současnosti s civilními bezpečnostními složkami na udržování pořádku, na boji s kriminalitou a terorismem a na protimigračních opatřeních,

- podílet se na zabezpečování záchranných, vyprošťovacích, pořádkových a dopravních úkolů při mimořádných událostech, haváriích, živelných pohromách ap.;

b) v období zvýšeného napětí a krizí:

- zabezpečit zvýšenou ochranu a obranu důležitých vojenských a civilních objektů před diverzními skupinami protivníka a sabotéry z řad vlastního obyvatelstva,

- zabezpečovat částečné nebo úplné mobilizační rozvinutí armády,

- zaujímat obranu stanovených prostorů, připravovat zátarasy a objekty k ničení na pravděpodobných směrech postupu protivníka,

- provádět a zabezpečovat manévry mobilními silami rozvíjené armády do ohrožených prostorů (na ohrožené směry),

- realizovat nezbytná opatření všestranného zabezpečení armády;

c) v průběhu vojenských konfliktů:

- odrážet vzdušné a pozemní údery protivníka vedením obranných bojů a operací v přihraničním prostoru na zemi i ve vzduchu,
- vést boj s diverzními skupinami, výsadky a vzdušným protivníkem v hloubce teritoria,
- plnit úkoly mobilizace dalších sil v závislosti na síle protivníka,
- plnit úkoly všestranného zabezpečení bojujících složek armády,
- podílet se na odstraňování následků bojové činnosti,
- zabezpečovat manévry vojsk k provedení protiztečí a protiúderů,
- zabezpečit samostatně nebo se spojenci obnovení územní celistvosti státu;

d) při obnově mírového života:

- podílet se na obnově režimu na státní hranici,
- podílet se na obnově hospodářského a společenského života v postiženém teritoriu,
- plnit úkoly demobilizace armády,
- obnovit bojeschopnost armády a zajistit pořádek na teritoriu.

Z uvedených možných úkolů lze vyvodit i možné složení armády. Funkčně by se členila na **pravidelnou a nepravidelnou** armádu a byla by tvořena:

- pozemním vojskem (PV),
- vojskem protivzdušné obrany státu (PVOS),
- vojenským letectvem (VL).

Pravidelná armáda by zahrnovala vysoce mobilní jednotky, útvary a svazky PV, PVOS a VL, jejichž hlavním posláním by bylo řešení konfliktů v rámci vojenských ohrožení státu. Její struktura by měla být přísně centralizovaná a nemusela by být vázána na územní princip.

Nepravidelná armáda by byla tvořena jednotkami a útvary PV a VL, jejichž hlavním posláním by bylo podílet se na zajišťování vnitřní bezpečnosti státu v době míru a při řešení nevojenských ohrožení státu, podílet se na přípravě a zabezpečení mobilizace armády a bojové činnosti na teritoriu v případě vojenských ohrožení. Tato část armády by byla budována decentralizovaně na územním principu.

Vojska PVOS a VL (bez vojskového letectva) by měla zabezpečit požadavek celoplošné obrany území republiky před případným vzdušným protivníkem. Mírové a válečné počty budou v tomto případě, i z hlediska požadované vysoké míry profesionalizace, velmi blízké. Do nepravidelné armády lze z těchto druhů vojsk předpokládat vyčlenění určité menší části vojenského letectva (zejména dopravního).

Pozemní vojsko bude základním druhem vojsk, které bude schopné reagovat na situace v případě nevojenských ohrožení, politických krizí a bude hrát rozhodující úlohu při ozbrojených střetnutích v rámci vojenských ohrožení státu. Mělo by se členit na:

- polní vojsko (jako součást pravidelné armády),
- územní vojsko (resp. vojsko územní obrany, teritoriální vojsko ap.), jako součást nepravidelné armády,
- vojskové letectvo (jako součást pravidelné i nepravidelné armády),
- zvláštní síly.

Polní vojsko (PoV) bude určeno k plnění nejsložitějších úkolů v rámci opatření k odvrácení války a při jejím vedení. Bude se podílet na přikrytí státní hranice a na vedení obrany v ohrožených prostorech (na směrech), případně bude provádět částí sil protizteče a protiúderů ke sražení protivníka. Bude tvořeno mírově postavenými **pohotovostními silami (PoS)** a **mobilizačně rozvíňovanými vojsky (MRV)**.

PoS budou určeny k plnění těch úkolů, kde je vyžadována krátká doba pohotovosti k použití a kde nebudou moci tento úkol splnit jiné ozbrojené síly nebo součásti armády.

MRV by tvořila hlavní součást polních vojsk a jejich hlavním úkolem by bylo v době míru připravovat vojáky základní služby a zálohy a při vojenských ohroženích tvořit organizační jádro mobilizované pravidelné armády.

Územní vojsko (ÚZV) by vzhledem ke svému územnímu principu výstavby bylo tou částí armády, která by již v míru umožňovala celoplošné pojetí zajištění bezpečnosti státu a určitou autonomnost jednotlivých správních celků při řešení různých druhů ohrožení. Bylo by tvořeno **silami domobrany (SD)** a **mobilizačně rozvíňovanými územními vojsky (MRÚZV)**.

SD by byly tou částí ÚZV, které by plnily úkoly na rozhraní vojenských a civilních složek ozbrojených sil. V míru by v součinnosti s policií a ostatními civilními bezpečnostními službami zabezpečovaly pořádek na daném teritoriu, vedly boj s kriminalitou a terorismem, podílely se na zabezpečování dopravně-pořádkových úkolů, střežily by důležité vojenské a civilní objekty, zúčastňovaly by se na záchranných, vyprošťovacích a pořádkových úkolech v případě havárií, katastrof a živelných pohrom. Tyto síly by byly tvořeny jak územně vázanými, tak i mobilními jednotkami poloprofesionálního typu. K jejich doplňování v době míru by byla využita část vojáků základní služby na základě výběru. Výzbroj a vybavení jednotek by musely odpovídat charakteru úkolů těchto jednotek a jednalo by se především o lehké pěchotní zbraně, osobní automobily, motocykly, kolové obrněné transportéry, speciální vyšetřovací a pátrací techniku, spojovací prostředky atd. Součástí těchto sil by mohly být i různé speciální jednotky a útvary, určené k plnění speciálních úkolů (pyrotechnici, záchranníci, potápěči, techničtí specialisté ap.). V případě ohrožení státu a při vedení války by se charakter úkolů v podstatě nezměnil, došlo by pouze k jejich rozšíření a zintenzívnění, zejména v oblasti střežení objektů a zabezpečování přesunů na komunikacích.

MRÚZV by v míru bylo na nízkých počtech, zabezpečovalo by úkoly týlového a technického zabezpečení a pravidelný výcvik záloh rozvíňovaných jednotek a útvarů. Při narůstání napětí a v ozbrojených konfliktech by plnilo úkoly při přikrytí a obraně státní hranice, obraně důležitých objektů a prostorů, podílelo by se na vyhledávání a ničení diverzních skupin a výsadků a na opatření týlového a technického zabezpečení. Jejich výzbroj by tvořila nelimitní, popřípadě i limitní vojenská technika. Systém mobilizačního rozvíňutí těchto sil by měl umožnit znásobit jejich početní stav, aniž by byla vyhlášena všeobecná mobilizace pravidelné armády a bylo rozhodnuto o jejím použití.

Vojskové letectvo by bylo tvořeno především jednotkami a útvary bojových, průzkumných (pozorovacích), dopravních, víceúčelových, spojovacích a speciálních

vrtulníků, začleněnými v polním i územním vojsku a plnilo by úkoly v jejich prospěch a v těsné součinnosti s nimi.

Zvláštní síly (ZS) by byly například síly vyčleňované podle požadavku OSN nebo jiných bezpečnostních struktur k plnění zvláštních úkolů v kterékoli části světa.

Takovémuto členění armády musí zákonitě odpovídat i systém velení armádě jako celku a jejím složkám zvlášť, a to jak v míru, tak při narůstání napětí i ve válce, aniž by byly nutné větší strukturální a personální změny. Zvláštností, vyžadující další rozpracování, je způsob velení nepravidelné armády, tedy územnímu vojsku a odpovídající části vojskového letectva. V míru by její činnost měla být značně decentralizovaná a prováděna na základě legislativně přiznaných pravomocí více méně autonomně.

Příprava podkladů pro tvorbu bezpečnostní politiky České republiky a výstavbu ozbrojených sil státu si zasluhuje daleko větší pozornost naší vojenskovědecké základny. Zatím není společenská poptávka vedoucích funkcionářů, zodpovědných za tuto oblast, na patřičné úrovni. Dnes je totiž období, které vytváří příležitost provést zásadní změny a ne pouze kosmetické úpravy. Musí však být podpořeny vědeckými analýzami a ne přáním někoho.

Článkem jsme chtěli přispět určitými polemickými náměty k této složité problematice. Používané pojmy jsou vesměs pracovní a v tuto chvíli nepodstatné. Podstatný je obsah těchto návrhů, které si vyžadují další rozpracování a analýzu možností jejich realizace, jež jistě nebude záležitostí bezprostředních dnů, týdnů a měsíců, ale měla by se stát obsahem dlouhodobých koncepcí bezpečnostní politiky státu a návazných opatření v ozbrojených silách.